

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ СЕЛЕКЦІЙНИХ ДОСЯГНЕНЬ

Бурлачук О. О.,

*студентка IV курсу юридичного факультету
Національного університету державної податкової служби України*

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю виявлення основних тенденцій розвитку селекційних досягнень та можливі перспективи побудови правової охорони селекційних досягнень в Україні.

Звертаючи увагу на те, що в Україні протягом останніх років розроблено велику кількість нормативно-правових актів у сфері правової охорони селекційних досягнень, проте механізм охорони сортів рослин та порід тварин має чимало недоліків, у зв'язку з чим потребує значного вдосконалення.

Правові засади права інтелектуальної власності на селекційне досягнення у рослинництві та тваринництві досліджувалось науковцями, як економічного спрямування, зокрема В.І. Антотенком, М.А. Вітвицьким, С. А. Вайналовичем, Г.І. Демидась, В.П. Копань, В.І. Ладикою, О.В. Пінчуком, І.І. Тимошенко та іншими, в роботах яких частково приділялася увага селекційним досягненням, як результату діяльності зооінженерів, ветеринарів ті інших спеціалістів сільськогосподарських наук; так і юридичного: О.Б. Бунін-Сіверський, І.І. Дахно, В.С. Дроб'язко, Ю.М. Капіца, О.В. Кохановська, О.О. Кулінич, В.І. Курило, О.М. Мельник, О.П. Орлюк, М.В. Палацій, О.А. Підпригора, О.П. Світличний, О.О. Штефан та інші [1,с.20].

Селекція - це виведення людиною нових або удосконалення тих, що вже існують, порід тварин та сортів рослин. Селекційним досягненням у рослинництві визнається сорт, що має в своєму складі один або кілька ознак, які відрізняють його від вже існуючих сортів рослин. Селекційним досягненням у тваринництві є порода, тобто цілісна численна група тварин загального походження, що створена людиною та має генеалогічну структуру і властивості, які дають змогу відрізнити її від інших тварин цього самого виду, та є кількісно достатньою для розмноження даного виду тварин [4,с.134].

В Україні сформована нормативно-правова база у сфері охорони прав на сорти рослин, породи тварин на основі якої і здійснюється правове регулювання особистих немайнових та майнових відносин, що виникають у зв'язку з набуттям, здійсненням та захистом прав на селекцію. Невідповідність норм законодавства у сфері охорони прав на сорти рослин, породи тварин до норм Цивільного кодексу України викликає значні незручності як для суб'єктів права інтелектуальної власності, так і в роботі державних органів, зокрема Держсортслужби,

яка покликана здійснювати державне управління правом інтелектуальної власності на селекцію [2,с.56]. Над проблемами охорони селекційних досягнень працювали такі науковці як: Іваненко О.В. де в своїх дослідженнях проаналізував етапи становлення правової охорони сортів рослин в Україні та важливу роль вступу України до Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин; Шубравська О.В. в своїй статті зазначила про розвиток селекційної діяльності та ринку селекційної продукції в Україні та світі.

На думку вчених та фахівців, основними проблемами у сфері вітчизняної селекції в рослинництві є: відсутність можливості отримання матеріальної винагороди (роялі) вітчизняними селекціонерами за результатами практичного використання створеної ними продукції через недосконалість чинного законодавства у сфері використання інтелектуальної власності; відсутність державної підтримки сортів високих репродукцій та їхнього впровадження, технологій підготовки молодих кадрів селекціонерів, стратегії ресурсного забезпечення селекційної діяльності; незахищеність українських патентів на фоні відсутності коштів для реєстрації таких патентів за кордоном; низька культура землеробства, що знецінює досягнення вітчизняних селекціонерів, оскільки порушення технологічної дисципліни призводить до зниження урожаїв за значної перевитрати мінеральних добрив (на тонну діючої речовини в Україні отримують утричі менше зерна, ніж у США, при цьому вноситься у 30 разів менше добрив порівняно з Європою). До цього додалася також дискримінація вітчизняного насіння порівняно з імпортним, узаконена нормами Податкового кодексу, який звільнив від сплати ПДВ компанії, що здійснюють імпорт насіння, тоді як українські виробники є платниками цього податку. Така ситуація призвела до того, що на вітчизняному ринку вартість українського насіння та імпортних аналогів (з урахуванням логістичних витрат імпортерів) є практично однаковою, що суттєво погіршує конкурентні позиції вітчизняних виробників[1,с.21].

У сфері селекції в тваринництві називаються загалом схожі проблеми: невідповідність норм українського законодавства до сучасних умов селекції, зменшення попиту та виробництва вітчизняних племінних (генетичних) ресурсів на фоні скорочення товарного тваринництва; застосування морально застарілих технологій як виробництва продукції, так і ведення селекційного процесу; недосконалість механізму державного регулювання імпорту племінних (генетичних) ресурсів, системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з селекційно-племінної справи у тваринництві; відсутність відповідності міжнародним стандартам діючої в Україні системи збору інформації, методології оцінки племінної цінності тварин, ведення обліку продуктивності тварин,

необхідного сучасного технічного та лабораторного обладнання, ефективних механізмів підтримки державою тощо. Крім цього, Україна не є членом провідних міжнародних структур у сфері тваринництва, що унеможливорює експорт племінних (генетичних) ресурсів. Великою проблемою у селекції є скорочення обсягів бюджетного фінансування, його розпорошення, неналежний рівень контролю та відповідне зниження ефективності його використання [5].

Зростання ролі й значення інтелектуальної діяльності для соціально-економічного розвитку країни зумовлює необхідність посилення правової охорони селекційних досягнень в Україні з урахуванням міжнародного досвіду. Зазначені фактори зумовлюють гостру необхідність удосконалення нормативно-правового регулювання правовідносин, пов'язаних із досягненнями у селекційній сфері:

1. Необхідне прийняття закону, в якому мають бути визначені не лише основні засади, принципи, вимоги, коло об'єктів і суб'єктів, а різновиди відповідальності за неналежне виконання взятих на відповідні державні органи зобов'язання, що стосуються селекційних напрацювань.

2. Має бути створений державний орган виконавчої влади, який має здійснювати нагляд за дотриманням нормативних положень закону, забезпечувати належне правове й методичне забезпечення здійснення правової охорони селекційних досягнень.

3. Потрібно забезпечити правовий механізм контролю не тільки за належним виконанням законів, а й формуванням пріоритетних напрямів впливу на управлінські, організаційні та організаційно-правові структури, діяльність яких тісно пов'язана із проведенням селекційних досліджень [4, с. 720].

Таким чином, правовий захист інтелектуальної власності повинен стосуватися не лише досягнень загальноправового характеру, а й включати в себе охорону конкретних досліджень, фактичних даних та наукових напрацювань і розробок у дослідженні обраної теми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- a. Курило В.І., Пушкар М.В. До проблеми правової охорони сортів рослин в Україні // Інтелектуальна власність. – 2006. - № 1. – С. 20-25 (основна частина).
- b. Мельник О.М. Проблеми охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності в Україні. - Харків: НУВС, 2002. - 362 с.
2. Наукові основи формування сортової структури сільськогосподарських культур // Селекція і насінництво: Міжвід. темат. наук. зб. – X., 2002. Вип. 86. – С. 3–10.

3. Пічкур О.В. Правова охорона селекційних досягнень у рослинництві: (Монографія). – К.:ПП «Авокадо», 2006. – 804 с.
4. Концепція Загальнодержавної цільової програми селекції у тваринництві (проект) [Електронний ресурс]. – Доступний з: <<http://minagro.gov.ua/page/?9476>>.

Науковий керівник: старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Ткаченко Л.Г.